

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
Journal of Divinity Faculty of Recep Tayyip Erdogan University

e-ISSN: 2147-2823

RTEUIFD, December 2020

Muhammed Ebû Zehre'ye Göre Kur'an'ın Teğannî İle Okunuşu

Reading The Quran With Taganni According To Muhammad Abû Zahra

Muhammet YILMAZ

Doç. Dr., Recep Tayyip Erdoğan Üni. İlahiyat Fa., Tefsir Anabilim Dalı

Assoc. Prof., Recep Tayyip Erdogan Uni. Divinity Faculty, Department of Tafsir

Rize/Turkey

muhammet.yilmaz@erdogan.edu.tr

ORCID ID: www.orcid.org/0000-0001-8766-1183

Atıf: Yılmaz, Muhammet. "Muhammed Ebû Zehre'ye Göre Kur'an'ın Teğannî İle Okunuşu". *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18 (2020): 93-111

Doi: <https://doi.org/10.32950/rteuifd.786697>

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received: 27 Ağustos / August 2020

Kabul Tarihi / Accepted: 30 Kasım /November 2020

Yayın Tarihi / Published: 20 Aralık /December 2020

Plagiarism: This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software. <http://dergipark.org.tr/rteuifd>

Copyright © Published by Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi / Recep Tayyip Erdogan University, Faculty of Divinity, Rize, 53100 Turkey. All rights reserved

Muhammed Ebû Zehre'ye Göre Kur'an'ın Teğannî İle Okunuşu

Öz: 20. asır İslâm âlimlerinin öncülerinden kabul edilen Muhammed Ebû Zehre'nin *Zehretü't-Tefâsîr* adıyla basılmış tefsiri yanında bir diğer önemli çalışması, Kur'an'ın i'câzî yönünün ortaya çıkarılmasındaki çabalara büyük katkısı bulunan *el-Mu'cizetü'l-Kübrâ: el-Kur'an* adlı eseridir. Ebû Zehre bu eserinde, Kur'an'ın teğannî ile okunuşunun caiz olup olmadığını, sınırlarını ve bu bağlamda rivâyet edilen hadisleri ele alıp değerlendirmiştir. Bu makalede, teğannî kavramının Kur'an için ne anlam ifade ettiğini ve dahası, müellifin söz konusu eserde konuyla ilgili hadislere yönelik yaklaşımını ve Kur'an'ın teğannî ile okunuşuna dair görüşlerini aktarmaya çalışacağız.

Anahtar Kelimeler: Kur'an, Kıraat, Ebû Zehre, Teğannî, Mûsikî.

Reading The Quran With Taganni According To Muhammad Abû Zahra

Abstract: Another important work of Muhammad Abu Zahra, who is accepted as one of the pioneers of 20th-century Islamic scholars, is *el-Mu'cizetü'l-Kubrâ: el-Kur'an* which has contributed greatly to the efforts to reveal the miraculous aspect of the Quran, in addition to his tafsîr published as *Zehretü't-Tafasîr*. In *Mu'cizetü'l-Kubrâ*, Ebu Zahra evaluated whether it is permissible to read the Quran with taganni, and the limits of taganni, and the hadiths narrated in this context. In this article, we will try to explain what the term taganni means for Quran and moreover the author's approach to the hadiths on the subject and his opinions about reading the Quran with taganni in the aforesaid work.

Key Words: Quran, Qıraah, Abû Zahra, Taganni, Musiqî.

التغني بقراءة القرآن من منظور محمد أبو زهرة

ملخص: عمل آخر مهم لمحمد أبو زهر ، الذي تم قبوله كأحد رواد علماء المسلمين في القرن العشرين ، وبالإضافة إلى تفسيره المنشور باسم زهرة التفاسير ، تحت عنوان القرآن المعجزة الكبرى . ناقش أبو زهر في هذا الكتاب وقِيم ما إذا كان يجوز قراءة القرآن بالتغني وما هي حدود التغني والأحاديث الواردة في هذا السياق . سنحاول في هذا المقال أن ننقل معنى مفهوم التغني في القرآن ، علاوة على نهج المؤلف تجاه الأحاديث المتعلقة بالموضوع في كتابه المذكور وأرائه حول قراءة القرآن مع التغني

الكلمات المفتاحية: قرآن ، تلاوة ، أبو زهرة ، التغني ، موسيقي .

GİRİŞ

Kur'ân-ı Kerîm; okunmak, anlaşılacak ve en önemlisi de hayata tatbik edilmek için Yüce Allah tarafından insanlığa indirilmiş ilahî bir kelâmıdır. Bu kelâmın anlaşılmasına ve açıklanmasına yönelik çalışmalar, farklı düşünce ve ilmî sahalarda asırlardır devam etmektedir. Kur'ân'ın; hayatın her alanında söz sahibi olması ve bireyin tatbik sahasında yer bulması için de, ilk dönemlerden itibaren resmî ya da gayr-i resmî faaliyetler yapılmaktadır. Ancak bir de Kur'ân okumanın ne şekilde, hangi usullerde ve hangi kurallar çerçevesinde olacağı/olması gerektiği meselesi vardır. Bu husus da aynı şekilde, hem âyetler hem de hadisler çerçevesinde farklı dönemlerde gündeme getirilmiş ve tartışılmıştır.

Bilindiği üzere Yüce Allah, Peygamberi Hz. Muhammed'e, öncelikle samimi bir şekilde Allah'a bağlı olan Müslümanlardan olmasını, ikinci görev olarak da Kur'ân'ı okumasını emretmiştir.¹ Aynı emir bir âyette yine Allah Rasûlü'nün şahsında tüm Müslümanlara şöyle bildirilmiştir: “Sabah (Kur'an) okumasını da (tam bir dikkat ve duyarlık içinde gerçekleştir); çünkü sabah okuması (nda insan) gerçekten de (ulvî olan her şeye) açıktır.”² Böylece, Kur'ân okumanın hem Hz. Peygamber hem de her Mümin için bir görev ve sorumluluk olduğu haber verilmiş olmaktadır. Bu sorumluluğun önemine³ ve bu görevin Hz. Peygamber tarafından yerine getirildiğine; onun Kur'ân'ı yavaş yavaş, tane tane, tecvid kurallarına riayet ederek,⁴ tefekkür ve tedebbür üzere, okuduğuna⁵ dair rivâyetler sahih hadis kitaplarında yer almaktadır.⁶

1. Kur'ân'ın Okunuşuna Yönelik Üç Kavram: Tilâvet, Kıraat ve Tertîl

Kur'ân'ın okunmasına yönelik olarak üç kavram dikkatleri çekmektedir. Bunlar; “Tilâvet”,⁷ “Kıraat”⁸ ve “Tertîl”⁹ ifadeleridir. Bizzat Kur'ân'da yer aldığına göre üçünde de “okuma” anlamı olmakla birlikte, aralarındaki farkla ilgili olarak şöyle denilmiştir: Tilâvette, okunan âyette emredilmiş olan hususların

¹ “(Ey Peygamber!) De ki: Bana yalnızca bu şehrin (Mekke'nin) Rabbine -ki O (Allah) burayı dokunulmaz kılmıştır- kulluk etmem emredildi. Her şey zaten O'na aittir. Yine bana, Müslümanlardan olmam ve Kur'an okumam emredildi...” (Neml, 27/91-92)

² el-İsra, 17/78: *وَقُرْآنَ الْفَجْرِ إِنَّ قُرْآنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا*

³ Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâîl el-Buhârî, *el-Câmi'u's-sahîh*, thk. Muhammed Zuheyr b. Nâsirunnâsir (Beyrut: Dâru Tavkî'n-Necât, 1422/2001), “Fezâilü'l-Kur'an”, 20; Bu âyetlerin ayrıntılı yorumu için bk. Mustafa Ünver, “Murâdî İlahîye Ulaşma Çabası Ekseninde Kıyâme Sûresi 16-19'un Komşu Âyetlerle İlgisizliği Vehmi Üzerine Bir Mülâhaza”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 14-15 (2003): 207-220.

⁴ Buhârî, “Fezâilü'l-Kur'an”, 29.

⁵ Ebû İsâ Muhammed b. İsâ et- Tirmizî, *el-Câmi'u's-sahîh*. Ahmed Muhammed Şâkir (Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsî'l-Arabî, ts.), “Fezâilü'l-Kur'an”, 23; Ebû Dâvûd, “Vitr”, 20.

⁶ Abdurrahman Çetin, “Tilâvet”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2012), 41/156.

⁷ el-Kehf, 18/27: *... وَأَتْلُ مَا أُوْحِيَ إِلَيْكَ مِنْ كِتَابِ رَبِّكَ*; el-Ankebût, 29/45: *... مِنَ الْكُتَابِ وَأَقِمِ الصَّلَاةَ*

⁸ el-Alak, 96/1: *فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ*; en-Nahl, 16/98: *فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ*

⁹ el-Furkân, 25/32: *وَرَتَّلْنَاهُ تَرْتِيلًا*; el-Müzzemmil, 73/4: *أَوْ زِدْ عَلَيْهِ وَرَتَّلِ الْقُرْآنَ تَرْتِيلًا*

uygulanmasının gerekliliğine vurgu yapılmaktadır. Kıraatte ise, akıl ve düşünce devreye sokularak, okunan âyetler üzerinde zihnî bir düşüncenin, akıl yormanın önemine işaret edilmektedir. Tertilde de, kişinin tüm benliğiyle âyetleri okuyup Kur'an'la bütünleşmesi, onu özümsemesi, yüreğinde âyetlerdeki mesajları hissetmesi gerektiğine dikkat çekilmektedir. Dolayısıyla, bu okumalar gerçekleştiğinde gönlün Kur'an'la buluşacağı ve Kur'an'ın hayata yansıtacağı; aksi takdirde bu okumalardan herhangi biri eksik kaldığında hakiki anlamda bir okumanın gerçekleşmeyeceği ifade edilmiştir.¹⁰ Gazzâlî (ö. 505/1111) de bu hususa yönelik oldukça dikkate değer bir yorum yapmıştır. Ona göre; “gerçek bir okuyuşla Kur'an'ın tilâveti; dil akıl ve kalbin ortaklaşa gerçekleştirdikleri ameldir. Bu birliktelikte dile düşen harfleri tertîl üzere hakkını vererek okumak; akla düşen mânâları anlamak; kalbe düşen de emir ve yasaklarından etkilenip onlardan ders çıkarmaktır.” Bu durumda; dil ve göz ile yapılan kıraat, akıl ve zihnin süzgecinden geçirerek okumak tertîl, güzel bir sesle yapılan okunuştan kalbin etkilenip gönlün semalara yükselmesi şeklindeki bir okuyuş da tilâvet olmaktadır.¹¹

Bu bağlamda, Allah Rasûlü'nün de bizzat uyarıldığı ve adeta ilahî bir eğitime tabi tutulduğu şu âyetten anlaşılmaktadır: “(Rasûlüm!) O Kur'an'ı acele (kavrayıp ezber) etmek için (Cebrâil vahyi iyice bitirmeden) dilini kımıldatma. Şüphesiz onu toplamak (senin kalbine yerleştirmek) ve (dilinde akıtıp) okutmak bize aittir. O halde, biz onu okuduğumuz zaman, sen onun okunuşunu takip et. Sonra şüphelen olmasın ki, onu açıklamak da bize aittir.”¹² Bu âyette bir anlamda Allah Rasûlü'ne, “Kur'an'ı sana okur okumaz hemen onu zihnine naksettiğimiz gibi, bunun yanında, Rabbinin sana öğretmiş olduğu kıraati; yani okuyuş şeklini de takip et ve ona uy!” denmiş olmaktadır. Diğer bir ifadeyle Allah Rasûlü, “Sana Cibrîl-i emîn vasıtasıyla okumuş olduğumuz Kur'an okuyuş usulüne tabi ol, farklı şekillerde okuyup da ondan uzaklaşma!” denilmiş olmaktadır. Zira âyetteki “Sen onun okunuşunu takip et!” ifadesi bu hususa işaret etmektedir.

Allah Rasûlü vahyin nüzûlü esnasında Kur'an'ı meddiyle (harfleri uzatma), gunnesiyle,¹³ Teşdîd (haffleri şeddeli okuma) ve Teshîl'i¹⁴ ile öğrenmiş; hemen ardında ashabına da bu şekil üzere okuyup öğretmiştir. Ayrıca, yanlış okunmaması için de tedbirler almıştır. Ancak şu da var ki; o'nun, ashabından her

¹⁰ Ayrıntılı bilgi için bk. Mehmet Okuyan, *Kısa Sûrelerin Tefsiri* (İstanbul: Düşün Yayıncılık, 2016), 38-41.

¹¹ Seyyid Ahmed Abdülvâhid, “Kur'an-ı Kerim'de Okuma (Kıraat) Lafızları”, Çev. Ali Akpınar, *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2 (1998): 202; Mehmet Çolakoglu, *Türk Din Müsikisi Açısından Kur'an-ı Kerim Tilâvetinde Tavr ve Üslûp* (Malatya: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018), 24.

¹² el-Kiyâme, 75/16-19.

¹³ **Gunne**: Genizden/burundan gelen bir sestir. Sâkim mîm, nûn ve tenvinde görülür bk. Demirhan Ünlü, *Kur'an-ı Kerim'in Tecvidi* (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2011), 52.

¹⁴ **Teshîl**: Sözlükte “kolaylaştırmak” anlamına gelen “Teshil” kavramı tecvîd literatüründe, “Hemzenin, hareke durumuna göre “hemze” ile “he” arası, “hemze” ile “ye” arası, “hemze” ile “vâv” arası bir sesle okunması” anlamını ifade etmektedir bk. Rahim Tuğral, *Ana Hatlarıyla Kur'an Tecvidi* (İzmir: İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2009), 79.

birine teker teker Kur'ân-ı Kerîm'i öğretmesi ve açıklaması mümkün değildi. Bu vazifeyi yapabilecek öğreticiler yetiştirmek gerekiyordu. Bu nedenle o, sesi kıraate yatkın, yetenekli uzman kişiler yetiştirmiştir. Bunlardan bir tanesi de Abdullah b. Mes'ûd (r.a.) idi. Nitekim Allah Rasûlü, o namaz kıldırırken okuyuşundan çok etkilenmiş ve yanındakilere onu kastederek, "Kim ki Kur'ân'ı nâzil olduğu günün heyecanı ile okumak isterse, İbn Ümmü Abd'in kıraati üzere okusun"¹⁵ buyurmuşlardı. Bu bağlamda Hz. Peygamber; insanlara Kur'ân'ı, okuyuşu düzgün olan kişilerden öğrenilmesini teşvik ederek, "Şu dört kimseden Kur'an'ı öğreniniz..." buyurmuş ve Abdullah b. Mes'ûd (ö. 32/652-53), Sâlim Mevlâ Ebû Huzeyfe (ö. 12/633), Muâz b. Cebel (ö. 17/638) ve Übey b. Kâ'b'ın (ö. 33/654 [?]) adını zikretmiştir.¹⁶ Şunu önemle vurgulamamız gerekir ki, Peygamber sesi çok güzel olmasına rağmen başta Bilâl-i Habeşî (ö. 20/641) olmak üzere, ashâptan kendisine Kur'ân-ı Kerîm'i okumalarını istememiş; bu noktada deyim yerindeyse seçici davranmıştır. Ayrıca onlara; "Kur'ân Arapçadır. Hepiniz Arapça konuşuyorsunuz. O halde onu birbirinize öğretiniz"¹⁷ dememiştir.

Sahâbe-i Kirâm da bu kıraat şeklini, kendilerinden sonra gelen Tâbiîn'e aynı şekillerde aktarmışlardır. Böylece Kur'ân-ı Kerîm yalnızca yazılışıyla değil, aynı zamanda okunuşu (kıraat) ve yüreklerde ezberlenişiyile de Yüce Allah'ın Hz. Peygamber'e öğrettiği şekil ve yöntem üzere nesilden nesile tevâtüren aktarılmıştır. Böylece, Kur'ân'ın kendisi korunmuş olduğu gibi, okuyuş şekilleri de muhafaza edilmiştir. Bu sebeptendir ki âlimler şunu söylemişlerdir: "Kur'ân-ı Kerîm'in en sağlam, en düzgün ve en mükemmel kıraati olan Hz. Peygamber'in Rabbinden bir emirle almış olduğu ve öğrendiği kıraat şekli, uyulması ve takip edilmesi gereken bir Sünnet'tir."¹⁸ Herhangi bir Müslümanın da bu kıraat usulünden sapması ve başka okuyuş şekillerini takip etmesi asla doğru değildir." Bu sebeptendir ki; selef-i sâlih ve onlardan sonra gelenler, Kur'ân'ı ezberleyip korumada yalnızca onun Mushaf'taki yazılışıyla yetinmemişler; aynı zamanda bir kıraat uzmanından onun okunuşunun öğrenilmesine önem vermişler ve Kur'ân'ı bu şekil üzere okuyup muhafaza ederek nesilden nesile aktarmışlardır. Çünkü yazılmış olan metinde bazen Tashîf ve Tebdîl (benzer harflerin oluşturduğu kelimelerdeki nokta veya hareke yanlışlığı, değişikliği) olabilir; ama kalplerde saklanmış ya da zihinlerde muhafaza edilmiş olan metinlerde bu tür bir tebdil ve tahriften söz etmek asla mümkün değildir.

¹⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 1/26.

¹⁶ Buhârî, "Fezâilü'l-Kur'ân", 8.

¹⁷ Benzer içerikli hadisler için bk. Ebû Bekr Abdullah b. Muhammed b. İbrâhim İbn Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Riyad: Mektebetü'r-Ruşd, 2004), 10/205-207.

¹⁸ Bu bağlamda ilk dönem kaynaklarda, Resm-i Mushafa uyanın vâcip (zorunlu) olduğuna dair ifadeler yer alır. Çünkü bu imlânın "tâbi olunan bir sünnet" (القراءة سنة متبعة) olduğu, bununla ilgili olarak seleften yapılan nakiller ve sahâbenin bu imlâda icmâ ettiği yönündeki iddialar vardır bk. Bedreddîn Muhammed b. Abdullah ez-Zürkânî, *el-Burhân fi ulûmi'l-Kur'ân* (Beirut: Dâru'l-ma'rife, 1990), 1/379-382. Ayrıca bu konudaki değerlendirme ve açıklamalar için bk. Harun Ögmüş, "Kur'an'ın Sihhati Bağlamında Kıraat Farklılıklarının Değerlendirilmesi", *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2/39 (2010): 16-22.

2. Kur'an'ın Tertîl Üzere Okunuşu

Yüce Allah, Hz. Peygamber'e hitaben: “Kur'an'ı tertîl üzere (ağır ağır, tane tane, düşünce düşünce) oku!”¹⁹ buyurarak, ilahî kelâmını tertîl üzere okumasını ona emretmiştir. Tertîl, terim anlamı olarak “Kur'ân-ı Kerîmi dura dura, peş peşe, acele etmeksizin ve mânâlarını anlaya anlaya, ağır ağır okumaktır.”

İlahî Kelâm'da dikkat çeken önemli bir husus da, söz konusu tertîl üzere okuyuşu Yüce Allah'ın Zât'ına nisbet ederek şöyle buyurmasıdır: “Kur'an'ı tane tane (ayırarak) sana biz okuduk.”²⁰ Yani Hz. Peygamber Kur'an'ın tertîl üzere okunuşunu bizzat Allah Tealâ'dan öğrenmiştir. Sonrasında ise bu okuyuş metodu muttasıl ve güvenilir bir senetle Hz. Peygamber'den itibaren sonraki nesillere aktarılmış, bid'at ve yenileşme adına uydurulan bir takım okuyuş şekilleri ayıklanarak nebevî kıraate uyumlu olan gerçek okuyuş şekillerinin sonraki nesillere aktarımı için mücadele verilmiştir. Ancak şu var ki; Sahâbe'den ömrü vefa edenlerin ve Tabiî'lerin yaşamış olduğu Emevîler döneminde yeni bir kıraat yöntemi ortaya çıkmıştır. O da, Fars/İran nağmesi ile Kur'an'ın okunuşudur. Yani manayı öldürerek, nazmı bozarak nefsi ve şehvî duyguları harekete geçirme adına heyecanla, kuru ve gereksiz mûsikî nağmeleriyle²¹ Kur'an'ın kıraat edilmesidir. Nitekim bu okuyuş tarzı, çeşitli makamlarıyla zamanla İslâm coğrafyasında talep bulmuş ve oralarda yayılmıştır. Nihayetinde ise, makamlı Kur'an okuyuş şekilleri o derece önemsenmiştir ki, bu okuyuşlar zamanla Kur'an'ın önüne geçmiştir. Ömrü vefa edip de bu durumu gören ashâb ise, bu tür makamlı ve nağmeli okuyuşların doğru olmadığını ve terk edilmesi gerektiğini bizzat söylemişlerdir. Örneğin; rivâyet edilmiştir ki, Ziyâd b. Abdullah en-Nümeyrî (ö. 130/748[?]) bazı kurrâlarla birlikte, Allah Rasûlü'nün hizmetinde bulunmuş olan Enes b. Mâlik'in (ö. 93/711-12) yanına gelmişti. Ziyâd'a, “Kur'an oku!” denilmiş; o da, gür sesli biri olduğundan sesini yükseltip nağme yaparak okumuştur. Bunun üzerine Enes kendisine, “Be adam! Bu nasıl bir okuyuş! Eskiler böyle yapmazlardı/okumazlardı” diye çıkmıştır. Bu hadise iki hususa işaret etmektedir:

Birincisi; Tadrîb (تدريب) ile yani ses perdelerini değiştirerek; sesi aşağı yukarı oynatarak, medleri gereğinden fazla çekerek, medli olmayan yerleri uzatarak²² Kur'an okumaktır ki, bu okuyuş Sahâbe'nin Hz. Peygamber'den öğrenmiş olduğu tertîl okuyuşuyla uyuşmamaktadır.

İkincisi de; İslâm toplumundaki söz konusu bu tadrîbî; yani haykırışlı, terennümlü ve nağmeli Kur'an okuyuşlar, Emevîler döneminde İran nağmesi kıraate sokulduktan sonra ortaya çıkmış durumlardır. O halde denilebilir ki, bu tür bir okuyuş, ilk dönemde değil; sonraki süreçte uydurulmuş bir bid'attır. Haliyle, Allah Rasûlü'nün de bildirdiği üzere; her bidat sapıklıktır ve bu çıkırı açanlar

¹⁹ el-Müzzemmil, 73/4: وَرَتَّلِ الْقُرْآنَ مُرْتَبِلًا

²⁰ el-Furkân, 25/32: وَرَتَّلْنَاهُ تَرْتِيلًا

²¹ Kur'an tilavetinin mûsikî ile olan meşrû birlikteliği için bk. İsmail Karaçam, *Sonsuz Mucize Kur'an* (İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2012), 218-221.

²² Çetin, “Tilâvet”, s. 156.

cehennemliktirler. Çünkü bu tür okuyuşlar, Kur'an'ı tertîl üzere okuyuştan çok öte ve farklı kıraatlerdir. Zira Kur'an'ın kıraati, belirttiğimiz üzere, silsile ile ve uygulamalı olarak bizlere intikâl etmiş bir okuyuştur; yoksa gelişi güzel, her isteyenin arzuladığı şekilde kıraati ifade etmemektedir.

Kısacası; doğru düzgün tilâvet, Kur'an'ın sınır ve özelliklerine işaret ettiği şekil üzere âlimlerin sınırlarını belirlediği ve bu alana yönelik derslerde ölçülerinin konulduğu okuyuştur. Bu minvalde ve özelliklerde bir okuyuşun etkisi hem okuyan hem de dinleyenin ruhunda kendisini hissettirir. Nitekim Allah Tealâ, bu hususa işaretle şöyle buyurmuştur: *“Kendisiyle dağların yürütüleceği veya yeryüzünün parçalanacağı, ya da ölümlerin konuşurulacağı bir Kur'an olacak olsaydı (o yine bu kitap olurdu).”*²³ Yani bu âyette, Kur'an'ın gerek gönüllerde gerekse varlık âleminde güç ve etkisinin bulunduğu haber verilmektedir. Şöyle ki; dağların yürütülmesi, ölümlerin konuşurulması, yeryüzünün parçalanması onunla mümkün olmaktadır. Kâinattaki bu etkisi yanında onun insan rûhunda da derin iz ve etkileri bulunmaktadır; öyle ki, yürekte ürperti ve etkileşim, kulaklarda da ifade mükemmelliği ve tatlılığı yine Kur'an ile meydana gelmektedir. Yoksa bu durumlar, dilin sağa sola bükülmesi, nağmelerin havada savuşturulması, âhu vahların haykırılması ya da ellerin çarpılması ve ıslıkların artırılması ile olacak şeyler değildir. Ayrıca Kur'an'ın “Zikr” özellikli olduğu; okuyana Rabbini hatırlattığı haber verilmiş²⁴ ve Müminlerin yüreklerinin onunla teskin bulup huzur ve mutluluğa ulaşacağı bildirilmiştir.²⁵ O halde, acaba Allah katından inzâl edilmiş olan Kur'an'ı tertîl üzere değil de; sesi eğip bükerek, terennüm yaparak ve abartılı bağırarak okumak hiç Yüce Allah'ı zikretmeyi ifade eder mi? Ya da, bu üslupla ondan öğüt alınabilir mi? Yahut da, sesin bir aşağı bir yukarı çekilmesiyle meydana gelen çeşitli nağmeler eşliğinde mi yürekler ürperir! Ya da sesin abartılı, hayret ve şaşkınlık verecek şekilde yükseltilmesi mi insanın gönlünü huzura erdirir ve o kişiye Rabbini hatırlatır? Oysa Kur'an-ı Kerîm, okunması esnasında ona kulak veren Müminleri şöyle tasvîr etmektedir: *“(Allah'ın kendilerine nimet verdiği peygamberler) Kendilerine Rahman'ın ayetleri tilâvet edildiği (okunduğu) zaman ağlayarak secdeye kapanırlardı.”*²⁶ Dolayısıyla düşünecek olursak; gürültü patırtı ile, bağırma çağırma ile ya da kargaşa şamata ile okunan Kur'an'ı dinleyen Müminlerin ağlayıp sızlamaları bu âyetteki tilâvet kapsamına girer mi?

Bir başka âyet-i kerimede Yüce Allah şöyle buyurmaktadır: *“Gerçekten bu Kur'an, (insanları) en güzelen doğru yola yöneltir.”*²⁷ Başka bir âyette de, öğüt ve nasihat almaya açık yüreklerde Kur'an'ın etkisinin ve bırakacağı izin ne denli etkin olacağı şöyle haber verilmektedir: *“Eğer biz, bu Kur'an'ı bir dağa indirseydik, elbette sen onu Allah korkusundan başını eğerek parça parça olmuş görürdün.”*²⁸ Şimdi tam da bu

²³ er-Ra'd, 13/31: *وَلَوْ أَنَّ فُرَاتًا سِيرَتْ بِهٖ الْجِبَالِ أَوْ قَطِيعَتْ بِهٖ الْأَرْضَ أَوْ كَلِمَةً بِهٖ الْمَوْتَى بَلَّ اللَّهُ الْأُمُرَ جَمِيعًا*

²⁴ “Zikr özellikli Kur'an'a yemin olsun.” (Sâd, 38/1: *وَالْقُرْآنُ ذِي الذِّكْرِ*)

²⁵ “Dikkat edin, kalpler ancak Allah'ı anmakla huzur bulur.” (er-Ra'd, 13/28: *أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ*)

²⁶ Meryem, 19/58: *إِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُ الرَّحْمٰنِ خَرُّوا سُجَّدًا وَبُكِيًا*

²⁷ el-İsra, 17/9: *إِنَّ هَٰذَا الْقُرْآنَ يُهْدِي لِّلَّذِي هِيَ أَقْوَمُ وَيُبَشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ*

²⁸ el-Haşr, 59/21: *لَوْ أَنزَلْنَا هَٰذَا الْقُرْآنَ عَلَىٰ جَبَلٍ لَّرَأَيْنَهُمْ غَابِقًا مُّتَصَدِّعًا مِّنْ غَشِيَةِ اللَّهِ*

noktada şöyle bir soru sormak isteriz: Kur'an'ın manalarını idrak eden herhangi biri, günümüz Kur'an okuyucularının teğannî ve bağırıp çağırma ile gerçekleştirdikleri şeyin Kur'an ile bir bağının ve uyumunun olduğunu söyleyebilir mi? Zira bu tür bir okuyuşta kâri, bağırma, çağırma ve gürültü patırtı eşliğindeki terennümleriyle meşgul olurken, Kur'an'ın manalarını, onun hidâyet ve öğüt oluşunu hiç düşünmemekte, Kur'an'ı ve manalarını tedebbür edememektedir. Kısacası teğanni, haykırış ve terennüm; yüreklere Kur'an'ın girmesini ve onu etkilemesini engellemekte, öğüt ve ibretlik yönünü kapatmakta, Kur'an ile kişi arasında engel olmaktadır. Oysa Yüce Allah Kur'ân-ı Kerîm'i şöyle tanımlamıştır: *"Allah, sözün en güzelini; ayetleri birbirine benzeyen ve (hükümleri, öğütleri, kıssaları) tekrarlanan bir kitap olarak indirmiştir. Rablerini saygı ile tazim edenlerin derileri onu okuyup dinlerken ürperir. Sonra bedenleri ve kalpleri Allah'ı anmakla ısınıp yumuşar. İşte bu (Kitap), Allah'ın dilediğini (iyi niyetinden dolayı) kendisiyle doğru yola ilettiği hidayet rehberidir. Ama Allah kimi (kötü niyetinden dolayı) sapıklıkta bırakırsa artık ona doğru yolu gösteren bulunmaz"*²⁹

Özetle tüm bu âyetler, Kur'an'ın nağme ve melodilerle seslendirilecek bir hitap olmadığını bizlere bildirmektedir. Yahut da, yabancıların klasik veya modern melodilerinin ve terennümlerinin konumuna asla indirgenemeyeceğini haber vermektedir. Oysa Kur'an, öğüt ve nasihate açık olanlara, yüreklerini ona yönelmek isteyenlere doğruyu ve hakîkati tüm açıklığıyla gösteren bir hidâyet kitabıdır. Bir diğer ifadeyle; eski ve yeni tüm melodiler ve mûsikîler, insanları Yüce Allah'ı anmaktan alıkoymakta, Kur'an'ın hakîkî gayesinden, hedefini kavramaktan, mefhûmuna ve içeriğine vâkıf olmaktan uzaklaştırmaktadır. Çünkü rûh, etkileyici nağmelerden ve terennümlerden Kur'an'ın meramını ve mefhumunu düşünmeye fırsat bulamamaktadır.

3. Hadislerde Kur'an'ın Teğannî ile Okunuşu ve Tezyîni

Üzerinde durulması gereken bir önemli husus da; Kur'an'ın "teğannî" ile okunuşunu, sesin Kur'an ile süslenmesini (tezyîni) ifade eden hadislerin araştırılıp yorumlanmasıdır. Nitekim rivâyetlerin zâhirinden hareketle Kur'an'ı teğannî ile okuyuşun, onu haykırışla, terennümlü ve nağmeli olarak seslendirmenin caiz olduğu, hatta bu tür okuyuşun tercihe şayan görüldüğü kimilerince ileri sürülmektedir. Şimdi de, önce haberleri aktaralım; daha sonra da bu doğrultuda rivâyetleri tek tek ele alıp değerlendirelim:

²⁹ ez-Zümer, 39/23: *اللَّهُ نَزَّلَ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتَابًا مُتَشَابِهًا مَثَابًا تَتَشَابَهُ مِنْهُ جُلُودُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ ثُمَّ تَلِينُ جُلُودُهُمْ وَقُلُوبُهُمْ إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ ذَلِكَ هُدَىٰ اللَّهُ يَهْدِي بِهِ* *اللَّهُ نَزَّلَ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتَابًا مُتَشَابِهًا مَثَابًا تَتَشَابَهُ مِنْهُ جُلُودُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ ثُمَّ تَلِينُ جُلُودُهُمْ وَقُلُوبُهُمْ إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ ذَلِكَ هُدَىٰ اللَّهُ يَهْدِي بِهِ* Şu rivâyet bu noktada dikkate değerdir. Hz. Peygamber, Kur'an'dan bir âyet okuyup sonrasında ağlayan bir adamı görür ve şöyle buyurur: "Yüce Allah'ın 'Kur'ân-ı tertîl ile okuyun' âyetini duymadınız mı? İşte bu adamın hali, Kur'an'ın tertîl ile okunmasıdır. Görüleceği üzere o, Kur'an okurken kişinin ağlamasını onu anlamasıyla irtibatlandırmış ve böyle bir okuyuşun tertîl üzere Kur'an'ın okunması olduğuna dikkat çekmiştir. bk. Çolakoğlu, *Türk Din Mûsikîsi Açısından Kur'ân- Kerîm Tilâvetinde Tavır ve Üslûp*, 20.

a) Berâ b. Âzîb'ten (ö. 71/690 [?]) rivâyet edilmiştir ki, Allah Rasûlü şöyle buyurmuştu: “Kur'an'ı seslerinize tezyîn ediniz (süsleyiniz)”³⁰

b) Müslim'de geçen bir rivâyette ise Allah Rasûlü şöyle buyurmuştur: “Kur'an'ı teğannî ile okumayan kimse bizden değildir.”³¹

c) Rivâyet edilmiştir ki; Allah Rasûlü, Ebû Mûsa el-Eş'arî'nin (ö. 42/662-63) Kur'an okuyuşundan çok mutlu ve mesrur olurmuş. Bir defasında Hz. Peygamber bu memnuniyetini şöyle dile getirmiştir: “(Ey Mûsa!) Sana Davûd ailesinin nağmelerinden bir nağme/güzel ses verilmiştir.”³² Yine bir keresinde Hz. Peygamber Ebû Mûsa'yı (r.a.) Kur'an okurken dinlemiş ve çok mutlu olmuştu; fakat bundan Ebû Mûsa'nın haberi yoktu. Daha sonra bundan haberdar olunca da şöyle demişti: “(Ey Allah'ın Rasûlü!) Eğer benim kıraatimi dinlediğinizi bilseydim, kesinlikle daha da mükemmel okumaya çalışırdım!”³³

d) Ukbe b. Âmir'den (ö. 58/678) rivâyet edilmiştir ki; Hz. Peygamber şöyle buyurmuştu: “Kur'an'ı öğrenin, onunla teğannî edin, onu yazın! Nefsim kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki, (aksi halde) Kur'an, devenin yularından kurtulup kaçmasından daha çabuk bir şekilde elinizden kaçıp gider.”³⁴

Bu rivâyetlerin tümü Hz. Peygamber'den nakledilmiştir. Hadislerin zâhirlerine bakıldığında; Kur'an'ın gerek Teğannî ile gerek Terc' ile ve gerekse Tadrîb (ses perdelerini değiştirerek; sesi aşağı yukarı oynatarak, medleri gereğinden fazla çekerek, medli olmayan yerleri uzatma) ile kıraatinin câiz olduğu anlaşılabilir. Nitekim yabancı melodi ve nağmelerle Kur'an okumayı arzu edenler de bu rivâyetleri kullanmışlar ve bunları okuyuşlarına destek kabul etmişlerdir.

Bu noktada öncelikli görev, bu tür zâhirden hareketle yapılan değerlendirmeler Hz. Peygamber'den mütevâtir olarak gelen rivâyetlere ters

³⁰ “زينوا القرآن بأصواتكم” (Buhârî, Tevhîd, 52; Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn, 34; Ebû Dâvûd, Vitir, 20; İbn Mâce, İkâmetü's-salât, 176).

³¹ “ليس منا من لم يتغنَّ بالقرآن”; Ebû Zehre, bu rivâyetin Müslim'de geçtiğini eserde belirtmiş; ancak araştırdığımızda bizler böyle bir rivâyeti Müslim'de bulamadık. Hatta bu ifadenin Ebû Hüreyre, Sa'd b. Ebî Vakkâs ve İbn Abbâs şeklinde üç farklı senet zinciriyle gelen rivâyetlerini de araştırdık; maalesef ki hiç birisinin Müslim'de geçtiğine dair bir bilgiye ulaşamadık. Bu nedenle diğer hadis kitaplarındaki kaynakların bir kısmını burada zikretmeye çalıştık. Buhârî, Tevhîd, 44; Ebu Davud, Vitir, 20; İbn Mâce, İkâmetü's-salât, 176; Söz konusu rivâyette geçen “teğannî” kelimesine ulemâ farklı anlamlar vermişlerdir. Ayrıntılı bilgi için bk. Çolakoğlu, *Türk Din Mûsikîsi Açısından Kur'ân- Kerîm Tilâvetinde Tavr ve Üslûp*, 36-37.

³² “لقد أعطيت مزمارًا من مزامير داود” bk. Buhârî, “Fezâilü'l-Kur'an”, 31; Müslim, “Salâtü'l-Müsâfirîn”, 34; İbn Mâce, “İkâmetü's-salât”, 176.

³³ “لو أعلم أنك تسمع لقراءتي خبرت لك تحبيرًا”; Beyhakî, Şü'âbü'l-İman, no: 2604, II, 525; Ayrıntılı rivâyetler ve bilgi için bkz. Abdulmecit Okçu, “Kur'an Tilâvetinde Ezgî”, *Dini Araştırmalar Dergisi*, 10, /28, (2007): 214-216; Bu hadiste geçen “tahbîr” kelimesinin Kur'an'daki kullanımından hareketle (tevbe, 9/31) söz konusu ifadenin, “Beni dinlediğinizi bilseydim o Kur'an-ı size bir hahamın Zebûr okuması gibi daha nağmeli biçimde okurdum.” anlamına da gelebileceği belirtilmiştir. bk. Çolakoğlu, *Türk Din Mûsikîsi Açısından Kur'ân- Kerîm Tilâvetinde Tavr ve Üslûp*, 45.

³⁴ “تعلموا القرآن، وغنوا به، واكتبوه، فوالله إنه لأشد تفضيًّا من المخاض من العقل” bk. Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, thk. Hamdi Abdülmeccid Selefi (Beyrut: Dâru İhyai't-Türâsî'l-Arabî, ts.), 17/290.

düştüğü içindir ki, bu haberleri araştırıp; gerçekten de çağımızdaki gibi bir Tadrîb ile okumanın câiz olduğuna işaret edip etmediklerinin araştırılmasıdır. Aynı şekilde bu rivâyetlerin; öğüt ve ibret alma düşüncesi olmaksızın ya da Allah korkusunu hesaba katmadan veyahut da Kur'an okurken Allah'la muhatap oluyormuşçasına bir hisse kapılmadan yalnızca aheste aheste, nağmelerle ve melodilerle okumaya ruhsat verip vermediğidir.

Bu sebepledir ki şimdi de; Ebû Zehre'nin³⁵ bu haberleri nasıl değerlendirdiğini, zahîrî anlamda bu rivayetlerden nelerin anlaşılabileceğini ve bu hadislerin gerçek manada nasıl anlaşılması gerektiğine dair görüşlerini, yukarıdaki alfabetik sırayı takip ederek aktarmaya çalışacağız:

4. Hadislerin Değerlendirilmesi

4.1. Birinci Hadisin Değerlendirmesi:

Bu rivâyete göre Allah Rasûlü şöyle buyurmuştur: *“Kur'an'ı seslerinize tezyîn ediniz.”* Ebû Zehre'ye göre bu ifade, zâhirine göre yorumlanamaz; çünkü Kur'an'ın kendisi zaten tezyîn içeriklidir; yani albenili, dikkat çekici ve güzeldir. O halde bu sözü iyice düşünen anlar ki; buradaki tezyînden kasıt, sahih senetlerle gelen kıraatler üzere Kur'an'ı terfîl ile okumak, âyetlerin manalarını düşünmek, tehdit ve uyarı içerikli âyetlerde sesi belli bir seviyede yükseltmek, müjde içerikli âyetlerde ise yine belli oranlarda sesi yükseltmek, düşünmeye teşvik eden âyet-i kerîmelerde de derin bir tefekküre dalmak ve benzeri hususlardır... Hiç kuşkusuz bu tür bir kıraat, Hz. Peygamber'den bizlere tevâtüren gelmiş olan terfîl üzere okuma ile de eşdeğer ve uyumludur. Zira bu okuyuş şekli; bağırmadan, çağırmadan, garip ve yabancı melodilere başvurmadan, yalnızca Kur'ânî mânaları zihinde canlandırmayı beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla bu hadiste ifade edilen tezyîn ile okuma, Kur'an'ın terfîl ile kıraat edilmesi; böylece de onun süslenmesi ve güzelleştirilmesidir. Kur'an'ın kıraatine en uygun olan tezyîn ve güzelleştirme şekli de, manalarına uygun olacak biçimde onu okumak, öğüt ve ders içerikli yerlerde yahut da düşünülmesi gerekli olan âyetlerde ona göre kıraati gerçekleştirmektir. Bu sebeplerden ötürüdür ki, hadiste geçen *“Tezyîn”* ifadesini, harf ve lafızlarda eğip bükme ya da kıvrıma eğiltme şeklinde tefsir etmemek gerekir.

Muhammed Ebû Zehre'ye göre tezyîn içerikli Kur'an okumanın göstergesi, okuyucunun kalbinin huşû ile; yani derin saygı ve ta'zim ile dolmuş olması ve bu huşûun aynı zamanda dinleyicilerin de yüreklerine aksettirilmesidir. Nitekim Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuşlardır: *“İnsanlar arasında en güzel sesli kişi, Kur'an'ı okuduğu zaman (mânası bedenine, ruhuna, yüzüne yansıdığı için), Allah'a karşı derin bir saygı ve haşyet duyduğunu gördüğün kimsedir.”*³⁶

Bu yorumu destekleyen önemli bir açıklama da, söz konusu rivâyeti Allah Rasûlü'nden nakletmiş olan Berâ b. Âzîb'den gelmiştir. Ona göre, *“Kur'an'ı*

³⁵ Muhammed Ebû Zehre ile ilgili olarak ayrıntılı bilgi için bkz. Muhammed Yılmaz, *Muhammed Ebû Zehre ve Tefsiri* (İstanbul: İsam Yayınları, 2017), 21-35.

³⁶ İbn Mâce, *“İkame”*, 176; Dârimî, *“Fedâilü'l-Kur'an”*, 34.

seslerinize tezyîn edin (süsleyin)." ifadesi, Kur'an'a tutkuyla bağlanmayı, onunla çok meşgul olmayı, sesi onunla haşır neşir etmeyi, onu düstur ve zînet edinip değer bilmeyi ifade etmektedir.³⁷

4.2. İkinci Hadisin Değerlendirmesi:

Müslim'in nakletmiş olduğu rivâyete göre Allah Rasûlü, "*Kur'an'ı teğannî ile okumayan kimse bizden değildir.*"³⁸ buyurmuşlardır. Ebû Zehre'ye göre bazı âlimler, hadiste geçen "teğannî" ifadesi ile ilgili olarak şu yorumu yapmışlardır: "Buradaki teğannî, Kur'an kıraatiyle sesi güzelleştirmektir. Buna göre; Kur'an kıraatinde harfleri mahreçlerinden çıkararak dili Kur'an okumaya alıştırmak, Kur'an'ın muhkem yani sağlam bir şekilde Hz. Peygamber'den bizlere ulaşmış olan medli, gunneli, idğamlı okuyuşlarla, fasla ve vasla riâyet ederek; mânasını dikkate almak sûretiyle durulacak yerlerde durarak ve geçilecek yerlerde geçerek, bir de ne okuduğunun farkına vararak Hz. Peygamber'in okuyuşunu örnek almaktır. Ayrıca bu hadis, Abdullah İbn Ömer'den (ö. 73/692) rivâyet edilmiş olan "*Kur'an'la sesinizi güzelleştirin*" (حَسِّنُوا أَصْوَاتَكُمْ بِالْقُرْآنِ) sözüyle de uyumluluk arz etmektedir."

Muhammed Ebû Zehre'ye göre bu noktada söylenmesi gereken bir diğer husus da şudur: "Teğannî (تَغْنِي) kelimesi, 'ğannâ-yüğannî-teğniye'nin (تَغْنِيَة-يَغْنِي-غَنَى) mastarıdır. Bu kelimeden kasıt "ğinnâ" (غِنَاء) değildir; yani bu kelimenin kökeninde 'ğinnâ' anlamı bulunmamaktadır. Çünkü ğinnâda, başkasını eğlendirmek ve onda coşku meydana getirmek için bir şeyi ona dinletme amacı vardır; yoksa karşdakine öğüt ve nasihat verme gibi bir gaye bulunmamaktadır. Teğannî'de (تَغْنِي) ise, 'konuşan kişinin terennüm ederek; nağmeli ve ezgili bir biçimde söylediğinden zevk alması ve faydalanması' amacı vardır. Ayrıca, bu kavramda, 'kişiyi söylemiş olduğunun sevimli gelmesi, ondan haz duyması, kelimelerin tatlılığını hissetmesi, lafızlarından ve manalarından zevk duyması' gibi anlamlar da bulunmaktadır. Hem şair de, bir şiiri okuduğunda şiirin lafızlarından zevk duyar, nağme ve ezgi yaparak; ses tonuyla şiiri daha içten ve duygulu okumaya çalışır. Bunu bir başkası duysun diye yapmaz; yani başka birine duyurma amacı onda yoktur; zira şair, hiç kimse kendisine kulak vermese de bu duyguları hisseder ve bu davranışlarını yine yapar. İşte, Kur'an'ı okuyan bir Müslüman'ın durumu da böyledir; o da, Kur'an'ın lafızlarından haz duyar, onun üslûbundan kaynaklanan söz sanatlarını idrâk etmeye çalışır, duyduğu ve hissettiği öğüt ve nasihat verici şeylere boyun eğer; onlara kayıtsız şartsız teslim olur. Âdeta Yüce Allah'ın kendisiyle konuştuğunu ve kendisine hitap ettiğini

³⁷ Bu hadisin anlamına ve maksadına yönelik olarak ilk dönemden itibaren yapılmış yorumlar için bk. Okçu, "Kur'an Tilâvetinde Ezgi", 225-230

³⁸ "ليس منا من لم يتغنَّ بالقرآن"; Geride aktarmıştık ama burada önemine binaen tekrardan dipnotta belirtmek istedik. Müellif Ebû Zehre, bu rivâyetin Müslim'de geçtiğini eserinde belirtmiş; ancak araştırdığımızda bizler böyle bir rivâyeti Müslim'de bulamadık. Hatta bu ifadenin Ebû Hüreyre, Sa'd b. Ebî Vakkâs ve İbn Abbâs şeklinde üç farklı senet zinciriyle gelen rivâyetlerini de araştırdık; maalesef ki hiç birisinin Müslim'de geçtiğine dair bir bilgiye ulaşamadık. Bu nedenle diğer hadis kitaplarındaki kaynakların bir kısmına geride işaret etmiş olduk.

hisseder ve lafızlarının, nağmelerinin ve yüce manalarının deruni ve mânevî güzelliklerini derinden yaşar...”

Sonuç olarak; hadislerde geçen “teğannî” (تعاني) kavramından ortaya çıkan husus şu olmaktadır: Bu kavramdan kasıt, bugün kimi Kur’an okuyucularından şarkı ve türkü çığırarcasına duyduğumuz; harflerin eğilip bükülmesi ve dillerle o harflerin farklı şekillere sokulması gibi bir okuyuş türü asla değildir. Bu yorum aynı zamanda bazı rivâyetlerle de uyumluluk arz etmektedir. Zira en çok hadis rivâyet eden yedi Sahâbe’den biri olan Ebû Saîd el-Hudrî (ö. 74/693-94), Hz. Peygamber’den şöyle bir Hadîs-i Şerîf nakletmiştir: “Kur’an’ı teğannî ile okumayan kimse bizden değildir.”³⁹ Ebû Saîd el-Hudrî, bu rivâyete yönelik olarak şöyle demiştir: “Araplar şarkı, marş ve ezgi söylemeyi tutku derecesinde severlerdi. Ne zaman ki Kur’ân-ı Kerîm nâzil oldu, Araplar şarkı terennüm etmeyi bırakıp Kur’an’ı tıpkı onun gibi terennüm etmeye başladılar. Bunun üzerine Allah Rasûlü, “Kur’an’ı teğannî ile okumayan kimse bizden değildir.” buyurmuştur.⁴⁰ Böylece Hz. Peygamber bu sözüyle, “Okuyan kişiye Kur’an’dan bir fayda ve menfaat hâsıl olması için onun güzel bir biçimde tertîl ile okunmasını ve tilâvet edilmesini; böylece kişinin ruhunu Kur’an’la doyurmasını, onunla huzur bulmasını” ifade etmiştir.

Bu kavrama yönelik diğer bir yorum ise şu şekildedir: Tebe-i tâbiîn’den hadis âlimi de olan Süfyân b. Uyeyne (ö. 198/814), Aşere-i mübeşşereden biri olan Sa’d b. Ebî Vakkâs (ö. 55/675)’ın şöyle dediğini aktarmıştır: Söz konusu hadiste geçen teğannî (تعاني) ifadesi, ‘bir şeyle yetinmek, herhangi bir şeye ihtiyacı olmadığını düşünmek’ gibi anlamlara gelen “istiğnâ” (استغنى) manasındadır. Bazı sözlüklerde de, “teğannî” (تعاني) kelimesinin, “istiğnâ” (استغنى) mânasına geldiği görülmektedir. Ayrıca Sıhahlar’da; yani sağlam kabul edilmesi için gerekli şartları taşıyan ve dinî konularda delil olarak kullanılan hadisleri bir arada toplayan kitaplarda da bu ifade şu şekilde anlamlandırılmıştır: “Teğannâ er-racülü” (تعانى الرجل) cümlesi, ‘kişinin zengin olması; elindekiyle yetinip bir başkasına ihtiyaç duymaması’ (استغنى) anlamındadır. Bu durumda Hadîsin anlamı şöyle olmaktadır: Kim, evvelkilerin masallarına ve kıssacıların hikâyelerine itibar edip de Kur’an’la yetinmezse o bizden değildir.”

Ancak şu var ki; İmam-ı Şâfiî, hadisteki “teğannî”nin “istiğnâ” anlamıyla açıklanmasını kabul etmemiştir. Nitekim bu yaklaşıma İbn Cerîr et-Taberî de (ö. 310/923) katılmış ve hadisteki “teğannî” ifadesinin, “bir şeye ihtiyaç duymamayı” değil de; “sesi tercî’ (ترجيع) ile güzelleştirmeyi” ifade ettiğini söylemiştir. Bu yorum aynı zamanda, Ebû Zehre’nin kabul ettiği görüşle de uyum arz etmektedir. Buna göre mâna şöyle olmaktadır: “Teğannî, Kur’an lafızlarının tatlılığından ve kelimelerin çıkışından zevk almak, tadrîbe kaçmadan bazı cümle ve kelimeleri

³⁹ “ليس منا من لم يتغن بالقرآن”

⁴⁰ Hz. Peygamber’in bu sözüyle, Arapların âdeti olan bu şarkıların yerine Kur’an’ın terennüm edilmesini onlardan istediği de belirtilmiştir. Buna göre; muhtemelen Allah Rasûlü, cahiliye döneminde söylenen şarkıların yerine Kur’an’ın aynı makamlarla terennüm edilmesini istemiş, bu şekilde Kur’an’ın halk arasında daha çok yayılacağını ve daha çok tesir bırakacağını düşünmüştür. bk. Okçu, “Kur’an Tilâvetinde Ezgi”, 219.

“tercî” ile okumaktır. Aynı şekilde, Kur'an nağmesi dışındaki duyguları kabartan seslendirmelerden, Allah'ı hatırlamayı engelleyen yabancı melodi ve terennümlerden, Kur'an'ın “(O öyle bir Kelâmdır ki;) Rablerinden korkanların derileri (vücutları/tüyleri) ondan dolayı gerginleşir/ürperir...”⁴¹ ifadeleriyle haber verdiği haşyeti unutturan terennümlerden uzak şekilde sesi güzelleştirmeye çalışmaktır.”

Teğannî hakkında bu derece farklı anlamlandırma ve değerlendirmeler olsa da; gerek onun ne ifade ettiği hakkında ihtilâfa düşen âlimler gerekse İbn Müseyyeb (ö. 94/713), İmam Mâlik (ö. 179/795), Ahmed b. Hanbel (ö. 241/855) ve diğer âlimler gibi mânasında ittifak edenler, “Yabancı melodilerle, haykırışlarla, terennümlü nağmelerle (tadrîb) ve teğannî ile Kur'an okumanın câiz olmadığını” söylemişlerdir. Çünkü onlara göre bu tür okuyuşlar, Kur'an'ın makamıyla ve konumuyla uyuşmaz. Zira bu nağmeler; insanları Kur'an'daki öğütlere, onun hidayetine, ahkâmını öğrenmeye, tevhid delilleri ve önceki peygamberlerin kavimlerinin durumlarını göz önüne almaya sevk etmekten ziyade, insanları coşturmaya ve heyecanlandırmaya yöneliktir. Dolayısıyla Ebû Zehre'ye göre teğannî; “Hz. Peygamber'in sözleri, o'nun Kur'an'ı kıraati, Yüce Allah'ın kendisine öğrettiği tertîl okuyuşu ve bu okuyuşu o'ndan öğrenmiş olan Selef-i Sâlihîn'in Kur'an'ı kıraat etmesi bağlamında anlaşılmalı ve değerlendirilmelidir. Nitekim bu bağlamda Hz. Peygamber'in şu hadisi de bu görüşü destekler niteliktedir: “İnsanlar arasında en güzel sesli kişi, Kur'an'ı okuduğu zaman (mânası bedenine, ruhuna, yüzüne yansıdığı için), Allah'a karşı derin bir saygı ve haşyet duyduğunu gördüğün kimsedir.”⁴² Bu hadis değerlendirdiğimizde, Kur'an lafızlarını gelişi güzel terennüm ve teğannî ile okumakla ve mânaya önem vermeden kıraat etmekle bu rivâyetin hiç uyuşmadığını görmekteyiz. Zira Kur'an okunurken melodi ve nağmeler ön planda tutulursa, belki buna kulak veren insanlar susup coşacaklar, galeyana gelecekler; ama Kur'ân'ı Kerîm'in kendilerine olan hitabından ve açıklamalarından habersiz bir şekilde; kalplerinde haşyet; yani ürperti ve derin bir saygı meydana gelmeyecektir.

4.3. Üçüncü Hadisin Değerlendirmesi:

Ebû Mûsa el-Eş'arî'nin Hz. Peygamber'den rivâyet ettiği ve Allah Rasûlü'nün, Kur'an okuyuşundan memnun kaldığı için Ebû Mûsa'ya söylemiş olduğu övgü dolu sözüne yönelik olarak Muhammed Ebû Zehre, bu hususa yönelik birçok rivâyetin bulunduğunu⁴³ ve burada aktarılanın da bunlardan bir tanesi olduğunu belirterek sözlerine başlamaktadır. Bu rivâyete göre, bir defasında Hz. Peygamber Ebû Mûsa'yı (r.a.) Kur'an okurken dinlemiş ve çok mutlu olmuştu; fakat bundan Ebû Mûsa'nın haberi yoktu. Daha sonra bundan haberdar olunca Ebû Mûsa o'na şöyle demişti: “(Ey Allah'ın Rasûlü!) Eğer benim kıraatimi dinlediğinizi bilseydim, kesinlikle daha da mükemmel okumaya çalışırdım!”⁴⁴ Bu ifadede geçen “Tahbîr” kelimesi,

⁴¹ ez-Zümer, 39/23: تَقَشَعُ مِنْهُ جُلُودُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ

⁴² İbn Mâce, “İkame”, 176; Dârimî, “Fedâilü'l-Kur'an”, 34.

⁴³ Bu hadisin farklı rivâyetleri ve varyantları için bk. Okçu, “Kur'an Tilâvetinde Ezgi”, 230-233.

⁴⁴ “لو أعلم أنك تسمع لقراءتي خربت لك تحبيراً”

tezyîn anlamındadır. Yani her şey için kendine uygun bir süsleme (tezyîn) şekli olduğu gibi, Kur'an'a en uygun tezyîn de, "Tertîl" üzere okumak⁴⁵ ve onu bu şekilde süslemektir. Zira bu okuyuşta; Kur'an mânaları tasvîr edilmekte, kalbe huşû gelmekte, okuyanda öğüt ve ibret alma hissi ortaya çıkmaktadır. Böylece, Kur'an mânaları insan ruhuna ve gönlüne uyumlu hale gelmektedir.

Bu bağlamda Ebû Mûsa'nın bu rivâyeti dışında, bir de ona atfedilen başka bir rivâyet daha vardır ki; bu rivâyete göre Ebû Mûsa el-Eş'arî, Hz. Peygamber'e şöyle demiştir: "(Ey Allah'ın Rasûlü!) Eğer benim kıraatimi dinlediğinizi bilseydim, kesinlikle sesimi Kur'an'la güzelleştirir, onunla süsler ve onu tertîl ile okurdum!" Görüleceği üzere bu rivâyet de, Tahbîr ve Tahsîn'in Kur'an-ı Kerîm'de değil de; seste olduğunu göstermektedir. Tabî ki bu tahsînî kıraat, tertîl üzere okuyuşu içerisinde barındıran bir okumadır. Dolayısıyla hiç şüphe yok ki; güzel ses tertîl ile birleşirse, onunla ters düşmezse, aynı şekilde Kur'an okuyucusu yabancıların melodilerini, dinleyenlerin coşup da sağa sola savrulmalarını hedeflemeye, buna karşılık dinleyenler de cahiliye âdetleri olan ıslık ve el çırpma kabilinden âhu vâhlarla okuyucuya ayak uydurup şov yapmaya kalkışmazlarsa, işte böyle bir ortamda Kur'an'ı güzel ses ile okumada hiçbir sakınca bulunmamaktadır.

4.4. Dördüncü Hadisin Değerlendirmesi:

Ukbe b. Âmir'in Hz. Peygamber'den naklettiği ve sahih olduğu belirtilen hadis şu şekildedir: "Kur'an'ı öğrenin, onunla teğannî edin, onu yazın! Nefsim kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki, (aksi halde) Kur'an, devenin yularından kurtulup kaçmasından daha çabuk bir şekilde elinizden kaçıp gider."⁴⁶

Ebû Zehre'ye göre bu hadiste geçen, "Kur'an'la teğannî edin!" ifadesi, tıpkı Kur'an öğreniminin ve yazımının ilahî emir olduğu gibi, Peygamber'e (s.a.v.) öğretilmiş şekliyle tertîl ile okuyuşunun da aynı şekilde emredilmiş olduğunu ve ümmetin de buna dikkat etmesi gerektiğini haber vermektedir. Bu bağlamda Huzeyfe b. Yemân (ö. 36/656), Allah Rasûlü'nden şöyle bir hadis rivâyet etmiştir: "Kur'an'ı Arap elhânıyla (ezgileriyle) ve sesleriyle okuyunuz. Fısk ehlinin ve Ehl-i Kitab'ın lahinlerinden sakınınız. Benden sonra öyle bir grup gelecektir ki onlar, Kur'an'ı şarkı nağmeleri, ruhban ve ölü üzerine ağlayanların tercileri gibi okuyacaklar. Onların bu okudukları (Kur'an), boğazlarından aşağıya geçmeyecek. Onların ve onlara imrenenlerin kalpleri fitneye tutulmuştur."⁴⁷ Dârekutnî (ö. 385/995) de, es-Sünen'inde İbn Abbas'tan nakille, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in harflerde tadrîb (nağme, yankı, oynatma) yapıldığını görünce şöyle buyurduğunu aktarmaktadır: "Ezan; düz, kolay ve akıcıdır.

⁴⁵ Kur'an'ın tertîl üzere okunması hakkında ayrıca bk. Mehmet Okuyan, *Kısa Sürelerin Tefsîri I-II* (İstanbul: Düşün Yayınları, 2010), 27-28; Mustafa Kara, *Tecvîd Uygulamalı Kur'an Eğitimi* (Samsun: Üniversite Yayınları, 2015), 11.

⁴⁶ "تعلموا القرآن، وعتوا به، واكتبوه، فوالله إنه لأشد تفضيلاً من المخاض من العقل"

⁴⁷ Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ* (Haydarabad: Dâiretü'l-Maârifî'l-Osmâniyye, 1346), 2/540; Hadisle ilgili yorum ve sıhhatine yönelik açıklamalar için bk. Abdurrahman Çetin, "Kur'an Kıraatında Mûsîkînin Yeri", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 7/7 (1998): 125-126.

Ezanın düz ve pürüzsüz olacaksa oku, aksi takdirde okuma!"⁴⁸ Bakıldığında, Hz. Peygamber ğınâyı ezanda yasaklamışsa, Kur'an okunurken ğınâyı yasaklamış olması daha da önceliklidir. Zira Kur'an Yüce Allah'ın kitabı ve hitâbıdır; ayrıca da tertîl üzere okunuşunu Peygamberi Hz. Muhammed'e Yüce Allah öğretmiştir.⁴⁹

SONUÇ

Kur'ân-ı Kerîm'in insanlık için önemli hedeflerinden bir tanesi de, muhatabını dünyada da ahirette de huzurlu ve mutlu kılabilmektir. Bunun için yapılması gereken en önemli şeyin, onun doğru bir şekilde anlaşılıp hayata geçirilmesidir. Ancak bunun öncesinde bir de onun okunması ve hatta hangi yöntemle ve üslupla bu okuyuşun gerçekleşmesi gerektiği meselesi vardır. Kur'an'da Hz. Peygamber, ne şekilde Kur'an'ı okuması gerektiğine dair uyarılmış ve "Kur'an'ı tane tane (ayırarak) sana biz okuduk.", "Kur'an'ı tertîl üzere (ağır ağır, tane tane, düşüne düşüne) oku!" buyurularak, bir anlamda özel bir ilahî eğitim süzgecinden geçirilmiştir. Bu sebeptendir ki, Kur'an'ın en düzgün kıraati olan tertîl üzere kıraatinin, uyulması gereken bir Sünnet olduğu ve bu kıraat usulünden başka okuyuş şekillerini takip etmenin ise doğru olmadığı belirtilmiştir. Şu var ki; Emevîler döneminde ortaya çıkan ve Kur'an'ın makamlı/melodili okuyuşunu ifade eden Fars/İran nağmesi ile Kur'an kıraatinin zamanla İslâm coğrafyasında talep bulunduğu ve bu tür okuyuş şekillerinin Kur'an'ın anlaşılıp hayata tatbik edilmesinin önüne geçtiği için, bu tür okuyuşların kabul edilemeyeceği ifade edilmiştir. Bunun yanında kimileri de, Hz. Peygamber'den nakledilen bazı rivâyetlerin zâhirinden hareketle Kur'an'ın teğannî ile okunuşunun yani onu haykırıyla, terennümlü ve nağmeli olarak seslendirilmesinin caiz olduğunu, hatta bu tür okuyuşun tercihe şayan görüldüğünü ileri sürmüşlerdir. Fakat söz konusu rivâyetler incelendiğinde durumun hiç de iddia edildiği gibi olmadığı anlaşılmaktadır. Nitekim söz konusu rivâyetlere yönelik Muhammed Ebû Zehre'nin değerlendirme ve tespitleri şu şekildedir:

Öncelikle, "Kur'an'ı seslerinize tezyîn ediniz." hadisinde geçen "tezyîn" ile okumanın, Kur'an'ın tertîl ile kıraat edilmesini ifade ettiği; bunun da, mânasına uygun olacak biçimde Kur'an'ı okumak, ona tutkuyla bağlanmak, onunla çokça

⁴⁸ Dârekutnî, *Sünen*, thk. Şuayb el-Arnaut, Hasan Abdülmün'im Şelebî ve Heysem Abdülgafur (Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 2004), 1/239; Bu rivâyetin sahil olmadığı belirtilmiştir. Zira bu tür bir azarlama üslubunun Hz. Peygamber'in irşat yöntemine uymadığı söylenmiştir. Hadisle ilgili yorum ve sıhhatine yönelik tartışmalar için bk. Çetin, "Kur'an Kıraatında Mûsikînin Yeri", 126.

⁴⁹ Ebû Zehre'nin çalışmamıza konu olan, *el-Mu'cizetü'l-Kübrâ: el-Kur'an* (Nüzûlühü-Kitâbetühü-Cem'uhû-İ'câzühü-Cedelühü-Ulûmühü-Tefsîruhü-Hükmü'l-Ġmâi Bihî) adlı bu eseri; Mushaf Tarihi, Tefsir Usûlü ve Tarihi, Kur'an'ın İ'câzı ve Belâğatı, Kur'an'ın Muhtevası, Kur'an'da Had ve Cezalar, Kur'an'da Fikhî ve Mâlî Muâmeleler, Kur'an'da Aile, Kur'an'da Uluslararası İlişkiler, Kur'an'da Kâinat ve İnsan, Kur'an'da İnsan Psikolojisi ve Hz. Yûsuf Kıssası, Kur'an'ın Tercümesi gibi birçok konuyu ele alan hacimli bir kitapır (Muhammed Ebû Zehre, *el-Mu'cizetü'l-Kübrâ: el-Kur'an*, Kahire: Dâru'l-Fikr el-Arabî, 2009, 643 sh.). Türkçe tercümesi için bk. Muhammed Ebû Zehre, *En Büyüyük Mu'cize: Kur'an (el-Mu'cizetü'l-Kübrâ: el-Kur'an)*, Çev. Muhammed Yılmaz, İstanbul: Okur Akademi, 2018, 853 sh. Makaledeki görüşlerin karşılaştırması ve ayrıntıları için bk. Ebû Zehre, *el-Mu'cizetü'l-Kübrâ: el-Kur'an*, 423-431.

meşgul olmak, sesi onunla haşır neşir kılmak, öğüt ve ders içerikli yerlerde yahut da düşünülmesi gerekli olan âyetlerde kıraati ona uygun bir ses tonuyla gerçekleştirmek gibi hususlarla yerine getirileceği anlaşılmaktadır. Diğer bir ifadeyle Kur'an'ı ses ile tezyîn etmenin, Kur'an okurken kalbin huşû ile; yani derin saygı ve ta'zim ile dolması ve bu huşûun aynı zamanda dinleyicilerin de yüreklerine aksettirilmesi olduğu ortaya çıkmaktadır.

"Kur'an'ı teğannî ile okumayan kimse bizden değildir." hadisinde geçen "teğannî" ile kastedilen husus da, bugün kimi kârîlerden şarkı ve türkü çığırarcasına duyulan ve Kur'an harflerinin eğilip bükülmesi, dillerle harflerin farklı şekillere sokulması gibi bir okuyuş türü değildir. Bu ifade ile asıl kastedilen; Kur'an kıraatinde harfleri mahreçlerinden çıkararak dili Kur'an okumaya alıştırmak, Kur'an'ın muhkem yani sağlam bir şekilde Hz. Peygamber'den bizlere ulaşmış olan medli, gunneli, idğamlı okuyuşlarla, fasla ve vasla riâyet ederek; mânasını dikkate almak sûretiyle durulacak yerlerde durarak ve geçilecek yerlerde geçerek, bir de ne okuduğunun farkına vararak Hz. Peygamber'in okuyuşunu örnek almaktır. Dahası, Allah'ı hatırlamayı engelleyen yabancı melodi ve terennümlerden, haşyeti unutturan terennümlerden uzak şekilde sesi güzelleştirmeye çalışmaktır.

Hz. Peygamber'in, Kur'an okuyan kişiye yönelik olarak söylemiş olduğu ve bir tür memnuniyetini ifade eden *"(Ey Mûsa!) Sana Davûd ailesinin nağmelerinden bir nağme/güzel ses verilmiştir."* sözüne karşılık Ebû Mûsa'nın, *"(Ey Allah'ın Rasûlü!) Eğer benim kıraatimi dinlediğinizi bilseydim, kesinlikle daha da mükemmel okumaya (tahbîr) çalışırdım!"* şeklindeki cevabında geçen "tahbîr" kelimesinin tezyîn anlamında kullanıldığı ve bu nedenle de, "nağme ve melodi ile Kur'an'ın okunmasının caiz olduğu" iddiasına gelince, burada da şöyle denilmiştir: Her şey için kendine uygun bir süsleme (tezyîn) şekli olduğu gibi, Kur'an'a en uygun tezyîn, onun "terfîl" üzere okunmasıdır. Zira bu okuyuşta Kur'an mânaları tasvîr edilmekte, kalbe huşû gelmekte, okuyanda öğüt ve ibret alma hissi ortaya çıkmaktadır. Böylece Kur'an mânaları insan ruhuna ve gönlüne uyumlu hale gelmektedir. Nitekim bu bağlamda Ebû Mûsa'ya atfedilen başka bir rivâyet daha vardır ki; bu rivâyete göre Ebû Mûsa el-Eş'arî, Hz. Peygamber'e *"(Ey Allah'ın Rasûlü!) Eğer benim kıraatimi dinlediğinizi bilseydim, kesinlikle sesimi Kur'an'la güzelleştirir, onunla süsler ve onu terfîl ile okurdum!"* demiştir. Görüleceği üzere bu rivâyette de, Kur'an-ı Kerim'i terfîl üzere okumanın ne derece önemli ve gerekli olduğuna dikkat çekilmektedir.

Son olarak, diğer bir hadiste yer alan *"Kur'an'ı öğrenin, onunla teğannî edin...!"* sözüyle neyin kastedilmiş olduğuna gelince, bu konuda da ortaya çıkan şudur: Bu ifade tıpkı Kur'an'ın öğrenilmesi ve yazılması ilahî bir emir olduğu gibi, onun Peygamber'e öğretilmiş olan terfîl üzere okunuşu da aynı şekilde ilahî bir emirdir ve ümmetin buna uyması zorunludur. Aksi takdirde; birilerini memnun etmek ya da eğlendirmek için Kur'an'ı yabancı nağme ve melodilerle okumak, Kur'an okurken gereksiz şekilde haykırmak ve sesi alçaltıp yükseltmek câiz değildir. Zira bu tür okumalar; insanları Kur'an'dan öğüt alma, hidayetinden nasiplenme, ahkâmına kulak verip onunla amel etme, Allah'ın birliğini özümseme, peygamberlerin ibretlik ya da örneklik kavimlerinin durumlarından ders

çıkarmadan ziyade; insanları coşturmaya ve heyecanlandırmaya yöneliktir. Bu sebeptendir ki; okuyan kişiye hem dünyada hem de ahirette Kur'an'dan bir fayda hasıl olması, kişinin ruhunun doyuma ulaşması ve huzur bulması için her Müslümanın "tertil" ile Kur'an'ı okumasının gerektiği ortaya çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

- Abdülvâhid, Seyyid Ahmed. "Kur'ân-ı Kerim'de Okuma (Kıraat) Lafızları". Çev. Ali Akpınar, *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2 (1998).
- Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*. Haydarabad: Dâiretü'l-Maârifî'l-Osmaniyye, 1346.
- Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâîl. *el-Câmi'u's-sahîh*. thk. Muhammed Zuheyr b. Nâsırunnâsır. 9 cilt. Beyrut: Dâru Tavki'n-Necât, 1422/2001.
- Çetin, Abdurrahman. "Tilâvet". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 41: 155-157, İstanbul: TDV Yayınları, 2012.
- Çolakoğlu, Mehmet. *Türk Din Müsikisi Açısından Kur'ân- Kerîm Tilâvetinde Tavor ve Üslûp* Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018.
- Dârekutnî, *Sünen*. thk. Şuayb el-Arnaut, Hasan Abdülmün'im Şelebî ve Heysem Abdülgafur. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 2004.
- Ebû Zehre. *En Büyük Mu'cize: Kur'an (el-Mu'cizetü'l-Kübrâ: el-Kur'an)*. Çev. Muhammed Yılmaz, İstanbul: Okur Akademi, 2018.
- İbn Ebî Şeybe, Ebû Bekr Abdullah b. Muhammed b. İbrâhim. *el-Musannef*. Riyad: Mektebetü'r-Ruşd, 2004.
- Kara, Mustafa. *Tecvîd Uygulamalı Kur'ân Eğitimi*. Samsun: Üniversite Yayınları, 2015.
- Karaçam, İsmail. *Sonsuz Mucize Kur'an*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2012.
- Okçu, Abdulmecit. "Kur'an Tilâvetinde Ezgi". *Dini Araştırmalar Dergisi* 10/28 (2007): 213-248.
- Okuyan, Mehmet, *Kısa Sûrelerin Tefsiri I-II*. İstanbul: Düşün Yayıncılık, 2016.
- Öğmüş, Harun, "Kur'an'ın Sıhhati Bağlamında Kıraat Farklılıklarının Değerlendirilmesi", *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 39 (2010/2): 5-26.
- Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*. thk. Hamdi Abdülmecid Selefî. Beyrut: Dâru İhyai't-Türâsî'l-Arabî, ts.
- Tirmizî Ebû İsa Muhammed b. İsa. *el-Câmi'u's-sahîh*. Ahmed Muhammed Şâkir vd. 5 cilt. Beyrut: Dâru İhyai't-Türâsî'l-Arabî, ts.
- Tuğral, Rahim. *Ana Hatlarıyla Kur'an Tecvîdi*. İzmir: İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2009.
- Ünlü, Demirhan. *Kur'ân-ı Kerîm'in Tecvidi*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2011.

Ünver, Mustafa, "Murâdı İlâhîye Ulaşma Çabası Ekseninde Kıyâme Sûresi 16-19'un Komşu Âyetlerle İlgisizliği Vehmi Üzerine Bir Mülâhaza". *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 14-15 (2003): 207-220.

Yılmaz, Muhammet. *Muhammed Ebû Zehre ve Tefsiri*. İstanbul: İsam Yayınları, 2017.

Zürkânî, Muhammed Abdülazîm, *Menâhilü'l-irfân fi ulûmi'l-Kur'ân*. Beyrut: Dâru'l-ma'rife, 1990.